

trods doktrinenes snæverhed, er, at politikerne oven på de skandinaviske forsvarsforhandlinger i 1948-49 gav de militære ledere tilladelse til at fortsætte kontakterne vestpå, og at officererne greb muligheden og måske gav det grønt lys-signal, de modtog, en tolkning, der var mere vidtgående, end afsenderne havde tænkt. De militære bånd, der skabtes i de formative år 1949-54, blev opretholdt og udbygget indtil midten af 1960'erne. Det betød et ganske omfattende hemmeligt bilateralt samarbejde med Danmark og Sverige, primært vedrørende sø- og luftovervågning, i 1960/61 afløst af et åbent regime, kaldet SveNorDa, vedrørende flyvesikkerhed. Under dække af dette kunne der aftales en lang række tekniske procedurer, der ville have været af afgørende betydning i en krigssituation. Der er her mange interessante oplysninger af relevans for dansk sikkerhedspolitik. Samtidig voksede det bredere efterretningssamarbejde med vestmagterne og NATO i omfang og betydning.

Fra sidste halvdel af 1960'erne stagnerede samarbejdet, og fra omkring 1980 var det ved at være slut. Opfattelsen af det svenske forsvar som vitalt afhængigt af krigstidssamarbejde med NATO svækkedes i politiske og militære kredse, og antallet af personer, der var vidende om det hemmelige samarbejde, skrumpede ind. Et eksempel er, at Palmes regering i 1976 kun gav den efterfølgende borgerlige regering Fälldin en nødtørftig orientering om dets omfang og status.

I det afsluttende kapitel sammenfatter Dalsjö analysen ved at sammenstille de mønstre, der har gjort sig gældende henholdsvis for den officielle doktrin og det faktiske forsvarssamarbejdes udvikling. Han konstaterer her betydelig overensstemmelse mellem mønstrene. Nu er korrelation ikke det samme som kausalitet, men Dalsjö argumenterer for, at der ikke blot er tale om tidsmæssigt sammenfald, men også om en kausal forbindelse mellem de to udviklinger. Han peger her på to forstærkende faktorer: 1) Ideologiseringen af svensk neutralitetspolitik førte til et ændret tankesæt hos deltagerne i den officielle sikkerhedspolitik; 2) dette førte over tid til mindsket interesse for og støtte til forbindelserne vestpå. Et særligt aspekt af den voksende diskrepans mellem sikkerhedspolitisk doktrin og adfærd var den kraftigt stigende risiko for og ved afsløringer. Hvor en afsløring i 1950'erne havde kunnet håndteres, så det langt alvorligere ud i firserne. Dalsjö finder således sin tese om, at doktrinudviklingen var den kausale faktor bag den gradvise afsvækkelse af Sveriges kobling til Vestmagterne, bekræftet.

Bogen er nødvendig læsning for forskere, der beskæftiger sig med nordisk sikkerhedspolitik efter 1945. Der er også meget med om det hemmelige dansk-svenske samarbejde, som vil være nyt for danske forskere. Men én stor mangel har bogen: Der er intet register.

Nikolaj Petersen

TOR EGIL FØRLAND OG TRINE ROGG KORSVIK (red.): 1968. *Opprør og motkultur på norsk*. Oslo 2006, Pax. 188 sider. NOK 298.

De sidste ti år har bragt forskningen om 1968 fremad med stormskridt. Fra at være et område, der for det meste blev dyrket af de gamle 68-veteraner selv, findes der nu en bred vifte af solide faglige bøger om studenteroprør, modkultur og den revolutionære venstrefløj i de europæiske lande. Ligeledes findes der gode, internationale forskningsnetværk, der bringer dynamik til feltet ved at komme ud over de nationale horisonter. I Skandinavien har svenskerne klart haft førertrøjen, mens danskerne er ved at hale ind. Til gengæld har man længe sukket efter den monografi, der skulle placere Norge på 1968-kortet. Der fin-

des enkelte værker om den maoistiske bevægelse (*Mao min Mao* af Hans Petter Sjøli fra 2005), bevægelsen mod EF (*Mot strømmen* fra 1982 af Tor Bjørklund) og en antologi om studenterbevægelsen (Guri Hjeltnes' (red.) *Universitetet og studentene* fra 1998), men altså ikke noget, der kan give den udenforstående et overblik over 1968 i Norge. Derfor åbner man denne bog med store forventninger, der forstærkes af, at Tor Egil Førland i en årrække har gjort sig godt bemærket som en kapacitet på området.

Normalt placeres Norge i udkanten af det europæiske 1968. Her var intet studenteroprør og heller ingen andre spektakulære begivenheder, der tiltrak sig verdens opmærksomhed. Tværtimod virker Norge som billedet på de sindige og konsensusøgende skandinaver, der forstår at snakke fornuftigt om tingene. Vi skal op i 1970'erne for at finde noget, der ligner oprør. Først og fremmest i form af bevægelsen mod medlemskab af EF, der fungerede som en samlende kraft for venstrefløjten, og dernæst den stærke maoistiske ml-bevægelse, som Norge havde til fælles med Sverige.

Dette er ikke et billede, vi får bekræftet af bidragene i bogen. Tor Egil Førland skriver udtrykkeligt i indledningen, at den handler om »'1968' som symbol for kamp for individuell frihed og selvbestemmelse« (s. 8) og derfor netop ikke om hverken studenter eller maoister, da de jo snarere var autoritære end anti-autoritære. Det er straks sværere at sige, hvem bogen så handler om. De fem kapitler består af mikrohistoriske glimt, der netop skal bekræfte bogens tese om 1968 som et anti-autoritært symbol. Det drejer sig om kunstneren Kjartan Slettemark, der skabte skandale ved at udstille et billede mod Vietnamkrigen foran Stortinget i Oslo; om forsøgsgymnasier; om psykiateren Jan Greve, der behandlede sine patienter med LSD og hash; om et nordnorsk kollektiv; og om folkemusikbevægelsen omkring pladeselskabet Mai.

Bidragene i sig selv er alle velskrevne og underholdende, men lader alligevel læseren tilbage med en følelse af utilfredsstillet videbegær. De retter sig mod et bredt publikum, hvorfor udgiverne synes at have ment, at det var nødvendigt at nedprioritere den forskningsmæssige side. Der findes intet noteapparat, men dog et grundigt reference-kapitel i bogens slutning. Fakta præsenteres på nærmest journalistisk vis og er for det meste kronologisk ordnet. Overordnede analytiske forsøg er forbeholdt indledning og afslutning, hvor de dog virker mere causerende end som egentlige, underbyggede teser. Problemet er den meget snævre mikrohistoriske tilgang, der binder forfatterne til at fortælle en lille historie uden at sætte den i forbindelse med andre historier og uden at give klare svar på spørgsmålet om dens repræsentativitet. Med undtagelse af det femte kapitel om folkemusikbevægelsen berøres forholdet til den maoistiske bevægelse næsten ikke, på trods af, at de i indledningen beskrives som »blant de dyktigste og mest aktive« (s. 8). På denne måde bliver det meget svært at placere de små historier i en stor historie om 1968, og læseren overlades til at vælge mellem alternative læsninger: Enten vil bogen argumentere for, at vi tager fejl i opfattelsen af det norske 1968, når vi lader det blive domineret af maoisterne og anti-EF bevægelsen, eller også vil den fortælle om de små miljøer på randen af de mere repræsentative bevægelser.

Hvis vi læser bogen ud fra den første fortolkning, der også ser ud til at ligge tættest på redaktørernes ærinde, nemlig at 1968 i Norge var en anti-autoritær bevægelse, så mangler bogen analytisk skarphed. Det drejer sig selvfølgelig om en diskussion af begrebet 'anti-autoritær', der rækker videre end individuel selvbestemmelse, men tager et reelt favntag med forholdet mellem individ og fællesskab. Ellers bliver det netop sådan, at man stiller sig tilfreds med den anti-

autoritære retorik og ikke ser nærmere på den autoritære praksis. Som det er, findes disse diskussioner her og der i de enkelte kapitler, men bliver ikke brugt til nogen konklusioner i afslutningen. Her bliver den autoritære radikalisering i maoistisk retning og det anti-autoritære oprør til ligeberettigede parallelle forløb, altså nærmest en genopdagelse af det anti-autoritære miljø som et alternativ til den autoritære maoisme. Desværre kan bogen ikke bære tesen, fordi den ikke sætter sine mikrohistorier ind i en bredere kontekst og dermed ikke giver mulighed for at se på forholdet mellem de autoritære og anti-autoritære elementer i bevægelsen. Vi får for eksempel ikke at vide, hvor stor kollektivbevægelsen var i Norge, og heller ikke, hvilken indflydelse den havde uden for sine egne cirkler. Det samme gælder forsøgsgymnasierne, hvor vi kort får beskrevet en udbredt nysgerrighed i de første år, men ellers ikke får nogen vurdering af deres betydning for norsk uddannelsespolitik. Historierne udspiller sig i deres eget univers, og deres sammenhæng med tesen om det anti-autoritære oprør forbliver derfor mest af alt postulerende.

Derfor giver det mere mening at læse bogen som en dokumentation af enkelte små-miljøer på randen af den bredere strøm. Som sådan fungerer den meget fint, man får serveret både underholdende anekdoter, velafsluttede forløb og fine personportrætter. Her er de enkelte bidrag appetitvækkere, der kaster nogle eksempler ud til nærmere undersøgelse. Til gengæld mangler bogen – når den læses på denne måde – at argumentere for sin egen relevans, men holder sig til en genre, der kan beskrives som 'interessante historier om 1968'. En genre, der indtil midten af 1990'erne dominerede bøgerne om 1968, men som nu er blevet overhalet af mere sammenhængende, problematiserende og analytiske værker.

For den, som vil have velskrevne glimt af Norge i 1960'erne og 1970'erne, er bogen altså glimrende, men vi har stadig den tesedrevne og veldokumenterede bog om 1968 i Norge til gode.

Thomas Ekman Jørgensen